

ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΦΥΛΛΑ ΑΠΟ ΧΡΥΣΑΦΙ
ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

8.— Μακρὰ ἀπὸ τὰ πρόχειρα κί' ἐπιδειχτικά
λόγια κί' ὁμιλίαις.

Κί' ὅπως συμβουλευώ νά μή νομίζουν οἱ πατέρες ἀπὸ τὴν παιδεία τίποτ' ἄλλο πὶὸ καλὸ, ἔτσι ἐπιμένω πὼς πρέπει νά καταπιάνονται γερά μὲ τὴν ἀκατάλυτη καὶ ζωντανή παιδεία, καὶ νά ξεμακραίνουν τὰ παιδιά ἀπὸ τοὺς λόγους τοὺς ἐπιδειχτικούς ὅσο μπορεῖ πὶὸ μακρὰ. Γιατί κείνο πού ἀρέσει στὸ λαό, στοὺς σοφοὺς δὲν εἶναι εὐχάριστο. Στὰ λόγια μου δὲ μάρτυρας εἶναι κί' ὁ Εὐριπίδης λέγοντας:

«Ἐγὼ νά βάζω λόγους εἶμαι στὸ λαὸ ἀνίκανος, μὰ πὶὸ ἱκανὸς στοὺς ὁμοίους μου καὶ λίγους, γιατί' ὅσοι νά λένε στοὺς σοφοὺς ἀνήμποροι, τοῦτοι πλιότερο εὐχαριστοῦνε τὸν δῆλο».

Καὶ βλέπω, γὰρ τουλάχιστο, κείνους πού ἐπιτηδεύονται νά μιλοῦν στὸ χυδαῖο δῆλο ἀρεστὰ κί' εὐχάριστα, πὼς καὶ στὴ ζωὴ καταντοῦν ἄσφατοι καὶ φιληθονοὶ τὸ πὶὸ πολὺ. Καὶ μὰ τὸ Θεὸ, πολὺ σωστά. Γιατί ἂν, προετοιμάζοντας σ' ἄλλους ἡδονές, παραμελοῦν τὸ καλὸ, βέβαια δὲ θὰ προτιμοῦσαν ὁλότελα τὸ ὀρθὸ καὶ τὸ σταθερὸ ἀπὸ τὴν ἡδοναίᾳ τους καὶ τὴν τρυφηλότητά, ἣ δὲ θὰ κνηγοῦσαν τὴν φρονιμάδα ἀντὶ τὴν τέρψη.

Οἱ λόγοι ποῦναι πρόχειρα φτιαγμένοι, εἶναι γιομάτοι ἀπὸ πολλές κουταμάρες καὶ ἀμέλειες, γιατί' αὐτοὶ πού τοὺς κάνουν, δὲν ξαίρουν οὔτε πόθε ν' ἀρχίσουν, οὔτε πού νά σταματήσουν. Ἐξὸν δὲ ἀπὸ τ' ἄλλα σφάλματα, κείνοι πού μιλοῦν ἀπρομελέτητα, πέφτουν φοβερὰ ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια. Ἐνῶ ἡ προμελέτη δὲν ἀφίνει τὸ λόγο νά πέφτει ἔξω ἀπὸ τὴν ἀνάλογη συμμετρίαν. Ὁ Περικλῆς, ὅπως ἀκούμε ἀπὸ τὴν παράδοση, ἂν καὶ πολλές φορές τὸν προσκαλοῦσαν ἀπὸ τὸ δῆμον νά μιλήσει, δὲν δέχονταν λέγοντας πὼς εἶναι ἀπροετοίμαστος. Ἔτσι κί' ὁ Δημοσθένης, θέλοντας νά μιμηθεῖ τὸν τρόπο τῆς πολιτικῆς του, ὅσες φορές οἱ Ἀθηναῖοι τὸν καλοῦσαν σύβουλο, ἀρνιότανε λέγοντας: «δὲν εἶμαι τοιμασμένος».

Κί' αὐτὰ ἴσως νᾶναι λαθεμένη παράδοση καὶ λόγια τοῦ ἐνοῦ καὶ τ' ἄλλου. Στὸ λόγο του, ὅμως, πού ἔβγαλε νά χτυπήσει τὸ Μειδία, ξεκάθαρα παρουσιάζει τὴν ὠφέλεια τῆς σκέψης του. Λέγει δηλαδὴ: «Ἐγὼ κύριοι Ἀθηναῖοι, λέγω, πὼς ἔχω σκεφεῖτ' ἡμῶν τ' ἀρνιόμηναι καὶ πὼς ἔχω ἀσκηθεῖ στὴν ἀπαγγελίαν ὅσο μποροῦσα πλιότερο. Γιατί θάμουναι ἄθλιος, ἂν παθόντας καὶ πάσχοντας τέτοια, δὲ φρόντιζα νά σκεφτῶ σωστά γιὰ κείνα πού θὰ σᾶς μιλοῦσα».

Τὸ ὅτι δὲ πρέπει νά ἀποδοκιμάζουμε τίς πρό-

χειρες ὁμιλίαις ὁλότελα ἢ καὶ νά τις ἀσκοῦμε σ' ἄνθρωποις ἀξιόλογα, αὐτὸ τουλάχιστο δὲ θὰ τ' ἀρνιόμηναι, μὰ πρέπει τοῦτο σὰν εἶδος γιαντρικοῦ νά τὸ κάνουμε... Κί' ἔχω ἀξίωση ὡς τὴν ἀντρίκεια ἡλικία, τίποτε κανεῖς νά μή λέγει πρόχειρα.

Μιά ὁμῶς καὶ βάλει μέσα του ρίζες τῆς δύναμης τοῦ λόγου, τότες ἀρμόζει, ἂν τὸ καλεῖ ἡ ὥρα, νά μιλᾷ ἀπροετοίμαστος. Γιατί καθὼς οἱ πολὺν καιρὸ δεμένοι σκοντάφτουν, ἂν κάποτε ἤθελαν λυθεῖ, μή μπορώντας γιὰ τὴν πολὺκαιρὴ συνήθεια τῶν δεσμῶν νά περπατοῦν, ὅμοια καὶ κείνοι πού δέσμεψαν τὸ λόγο μὲ τὴν πολυκαιρία, κί' ἂν ποτὲ γίνῃ ἀνάγκη νά μιλήσουν πρόχειρα, φυλάγουν ὅχι λιγότερο τὸν ἴδιο τρόπο τῆς ἐκφράσεως τοῦ λόγου.

Τὸ ν' ἀφίνουμε τὰ παιδιά νά μιλοῦν πρόχειρα, ὅντας εἶναι ἀκόμη παιδιά, αὐτὸ γίνεται ἀφορμὴ τῆς ἔσχατης ματαιολογίας.

Κάποιοις ζωγράφος, λένε, ἀνίκανος, δείχνοντας στὸν Ἀπελλῆ(*) μιά ζωγραφίαν του: «τούτη, εἶπε, τώρα τὴν ζωγράφισα!» «Κί' ἂν δὲν τῷλεγε, εἶπε κείνος, καταλαβαίνω πὼς γρήγορα ἔχει ζωγραφιστεῖ κί' ἀπὸ πὼς δὲ ζωγράφισες τέτοιες κάμψεις ἀκόμα».

Καὶ λοιπὸν (γιὰ νά ξαναγυρίσω στὴ βάση πού βάλθηκε ἀπ' τὴν ἀρχὴ) ὅπως τὸ θεατρικὸ καὶ γιομάτο στόμφο λεκτικὸ, ἔτσι πάλι καὶ τὸ ἐξευτελισμένον καὶ ταπεινὸ ὀρμηνεύον ν' ἀποφεύγει κανεῖς μὲ προσοχὴ πολλὴ καὶ προφύλαξη. Γιατί ἂν τὸν εἶναι ὑπερβολικὸ καὶ ἄγριο, τὸ ἄλλο πάλι φαίνεται ξερὸ κί' ἀνίκανον ν' ἀγγίζει τὴν ψυχὴ.

Καὶ ἀκριβῶς ὅπως τὸ κορμὶ πρέπει ὅχι μόνον νά μὴν τὸ πιάνει ἀρρώστεια, μὰ νᾶναι καὶ καλοδιάθετο, ἔτσι καὶ τὸ λεκτικὸ, ὅχι μόνον ἀπλὸ μὰ καὶ ζωντανὸ πρέπει νά τρέχει. Γιατί τὸ ἀψευγάδιον στο μοναχὸ παινιέται, τὸ τολμηρὸ πάλι τὸ θαυμάζουν. Τὴν ἴδια γνώμην ἔχω καὶ γιὰ τὸν τρόπο πού πρέπει ἡ ψυχὴ νά διαθέτῃται. Ἐπειδὴ οὔτε θρασὺς, οὔτε ἀτολμὸς καὶ φοβισμένος πρέπει νᾶναι, γιατί τὸ ἕνα καταντᾷ σ' ἀδιαντροπία, καὶ τὸ ἄλλο ταπεινώνει ἄφθαστα. Μόνον τὸ νά κρατᾷ κανέναν σ' ὅλα τὸ μέτρο, αὐτὸ εἶναι τεχνικὸ κί' ἀρμονικὸ.

Κί' ὅσο ἀκόμα κάνω λόγους γιὰ τὰ γράμματα, θέλω νά πῶ γι' αὐτὰ ποιά γνώμην ἔχω. Δηλαδὴ πὼς τὸν μονοκόμματο λόγο πρῶτα-πρῶτα τὸν θεωρῶ ὅχι μικρὸ σημάδι πὼς λείπει τὸ γοῦστο ἀπὸ τοῦτον πού τὸν βάζει. Κί' ἐξὸν ἀπ' αὐτὸ θαρρῶ πὼς γιὰ ν' ἀσκηθεῖ κανεῖς στὸ λεκτικὸ, ὁ λόγος ὁ μονότονος φέρνει τὴν ἀηδία καὶ εἶναι ὁλότελα ἀνυπόφορος. Γιατί ἡ μονοτονία σ' ὅλα εἶναι αἰτία ἀηδίας καὶ στενοχωρίας, ἣ δὲ ποικιλία εὐχάριστη, ὅπως ἀκριβῶς καὶ στ' ἄλλα ὅλα τ' ἀκούσματα ἢ τὰ θεάματα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΠΟΛΥΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

(*) Σπουδαῖος ζωγράφος στὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγ. Ἀλέξανδρου.

ΤΟ ΦΤΑΣΙΜΟ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι έμφύλιοι πόλεμοι που έμεσολάβησαν από το 1822 μέχρι το 1825 είχανε στο εξωτερικό τόν αντίτιπο τους. Οι ξένες έφημερίδες σχολιάσανε ειρωνικά τα γεγονότα και οι έχτριοί της Ελλάδας και άφροισμένοι φίλοι της όθωμανικής αυτοκρατορίας, διάδιδαν παντού ότι οι Έλληνες δέν είναι λαός που μπορεί νά ζήσει και νά προκόψει χωρίς κηδεμονία! Νά κυβερνηθεί μόνος του, νά δημιουργήσει πολιτισμό και νάρθει στην ίδια με τα άλλα κράτη μοίρα.

Η κίνηση αυτή έδωκε θάρρος στο Σουλτάνο. Κι' αποφάσισε νά την έκμεταλλευτεί και νά υποδουλώσει ξανά τούς αντάρτες Έλληνες. Μ' ένα του διάταγμα διάταξε τόν Μεχμέτ 'Αλή της Αιγύπτου νά έκστρατεύσει κατά τόν Μωρήά με τίς ισχυρότερες δυνάμεις του. Οι Αιγύπτιοι βρισκότανε σέ δέιλια. Τα ελληνικά κατορθώματα τούς είχαν φοβίσει. Τό τραγικό τέλος τώσαν και τώσαν στρατηγών τούς έτρόμαξε. Ένας Δράμαλης, ένας Κεχαγιάμπεης, ένας Μαχμούτ κι' ένας ίδιοφυής στρατηγός σάν τόν Χουροϊτ και νά μη μπόρουν νά κάνουν τίποτα τό σοβαρό γιά τήν 'Οθωμανική αυτοκρατορία.

Αλλά τό φιλόδοξο παιδί τού Μεχμέτ, ό 'Ιμπραήμ, ήθελε νά δημιουργήσει ιστορία. Και προπαγάνδισε τήν έκστρατεία. Τού δινότανε τώρα μιά μεγάλη εύκαιρία. Σπάνια δίνονται τέτοιες στούς ανθρώπους. Σκέφτηκε πώς μπορούσε μ' αυτή νά επιβληθεί σέ μιά όλκληρη χώρα, πού αρχίζει από τήν Ανατολή και τελειώνει στή Δύση. Κείνο πού άλλοι Πασσάδες δέν μπόρεσαν νά τό φέρουν σέ πέρας, θά τό κατόρθωνε αυτός. Γιά μιά ακόμα φορά θά υποδούλωνε αυτός τήν Ελλάδα. Και τό μυαλό τού 'Ιμπραήμ πέταξε πίσω, σέ παλιούς ιστορικούς χρόνους. Θυμήθηκε με μιάς τίς άλλες έκστρατείες τών στρατηγών της Ανατολής. Θά γινότανε τώρα κι' αυτός ένας Ξέρξης. Αλλά με περισσότερες επιτυχίες από κείνον. Γι' αυτόν τό νεαρό στρατηγό δέν ήτανε δυνατό νά υπάρξουν στρατηγοί σάν τόν Μιλτιάδη και ναύαρχοι σάν τόν Θεμιστοκλή. Θά τούς ταπεινώνε όλους αυτούς ό τολμηρός και θερμός Αιγύπτιος. Θά τούς σύντριβε. Θά τούς έκανε σκόνη, ψηλά σκόνη, πού νά διαλυθεί στο άπειρο, και νά μη μπορεί ποτέ πιά νά ματαγίνει σωμα.

Με δραστηριότητα τοίμασε τά χρειάζόμενα γιά τήν έκστρατεία. Μίστωσε πλοία γιά τή μεταφορά τού στρατού και τών πολεμοφοβίων. Ακριβοπλήρωσε Γάλλους αξιωματικούς και τού οργανώσαν τή στρατιά. Μιά στρατιά πού άπαρτίστηκε από 25 χιλιάδες άντρες διαλεχτούς και γενναίους. 'Ο άθέρας τών Αράβων και τών 'Οθωμανών. Η αλήθεια είναι πώς ό στρατός δέν έπλαθε τά ίδια όνειρα. Κάποιος φόβος φώλησε από τίς πρώτες μέρες στο στήθεια τού στρατού εκείνου. Κάποιο δάγκωμα, φαρμακερού φειδιού δάγκωμα, τού μάτωνε τήν καρδιά. Μά ό 'Ιμπραήμ τούδινε θάρρος. Τούς τόνισε πώς οι Έλληνες δέν είναι τόσο άντρείοι, όσο τούς έχουνε παραστήσει. Κι' ακόμα τούς ζωγράφιζε τό πολιτικό τους ξεχαρβάλωμα, τήν κρατική τους άποσύνθεση. Θά τούς έβρισκαν πάνου σέ σκληρές πολιτικές διαμάχες και πού άπ' αυτές είχανε ξοριστεί τά καλύτερα στρατιωτικά μυαλά. Τούς έλεγε πώς γρήγορα θά τούς υποδούλωναν και θά γύριζαν μετά στο σπίτι τους νικητές και τροπαιοϋχοι. "Ηρώες θά ήτανε όλοι, πού δέ θά πέθαιναν πιά ποτές!... Γιατί θά υποδούλωναν μιά χώρα, με τέτοια ιστορία και με τέτοια παράδοση.

Μ' αυτές τίς σκέψεις άφηκε ό 'Ιμπραήμ τήν Αιγύπτο. Τά καράβια του σκίζαν όρμητικά τή θάλασσα κι' άνοιγαν τάφους, άπειρους τάφους!... 'Ο στρατός στο τέλος ένθουσιάζτηκε κι' άρχισε τούς αλαλαγμούς. Πηγμένη ήτανε ή παραλία από τούς φεσάδες πού δίνανε στόν 'Ιμπραήμ και τή στρατιά του τίς πιο θερμές εύκές. Χιλιάδες μαντήλια άνέμισαν, και χιλιάδες γυναίκες μάτια δακρύσανε : τά ήδύπαθα μάτια τών

MESALLIANCE

Ό Μέρμηγκας, πολύ τής προκοπής,
όλο και κουβαλεί στο σπίτι ψώνια
κι' ή Μερμήγκα (τζιτζικά νά τήν πεις ;)
τόν δέχεται με κάποια καταφρόνια.

Τού λόγου της διαβάζει, ξαπλωτή,
Μπερξόν, Φρόυδ, Ζαρατούστρα, κι' άλλα τέτια
γιατί άλλες είναι οι έγνοιες πούχει αυτή,
κι' άλλα τά πούχει ό Μέρμηγκας σικλέτια.

ΕΠΙΜΗΘΕΑΣ

γυναικών της Ανατολής. Οι γυναίκες δέν είχανε ούτε αυτές δει με μάτι καλό τόν καινούριο πόλεμο. "Ενοιώθαν πώς κάτι από κοντά τούς χανότανε γιά πάντα και θάβονταν στα άνεξευρέθητα βάθια της γαλάζιας θάλασσας. Κι' αυτές θάμναν μόνες, ναί μόνες, και θά καρτέραγαν άδικά κείνους πού έπαιρναν κάτι μαζί τους σ' αυτή τήν έκστρατεία. Τήν καρδιά τους, τά νειάτα τους, τήν αληθινή χαρά της ζωής τους.

Ανενόχλητοι οι στόλοι τού 'Ιμπραήμ περάσανε τίς ελληνικές θάλασσες. Στίς 10 τού Φλεβάρη τού 1825 έκανε τρεις αποβάσεις στή Μεθώνη και στήν Κορώνη. Μόνος του ό 'Ιμπραήμ είδε τά κάστρα κι' έτοιμασε άπο κείνη τή γωνιά της ελληνικής γής τή θύελλα κατά τόν Μωρήά.

Τράνταγμα δυνατό δοκίμασε ό Μεθώνης σάν πρωταντίκρουσέ στή γαλάζια ελληνική θάλασσα τά έχθρικά πλοία. Κι' έμοιαζε τό τράνταγμα του αυτό, σάν τό τράνταγμα τό συγκλονιστικό πού δοκιμάζει ή γή σέ μεγάλο σεισμό.

Αναθεώρησε με μιάς τίς ειρηνιστικές του σκέψεις, πού από χρόνια, από τήν τραγική σφαγή τών αίχμαλώτων, τριβίλιζαν τό κεφάλι του. Νέο κακό άπειλούσε τώρα τήν Ελλάδα. Θά υποδουλωνότανε, θά ταπεινωνότανε, και ίσως νά εξαφανιζότανε. Η χώρα πού τόν γέννησε, πού τού χάρισε ό,τι καλύτερο είχε σέ πνευμα και όμορφιά, βρισκότανε πάλι σέ κίνδυνο. Θυμήθηκε τούς κόπους του και τά δάκρυα πού γι' αυτήν είχε χύσει παληότερα. Δέν ήτανε τάχα αυτός πού παρακαλούσε τόν Σάδρο γιά τή λευτεριά της; Γιατί τώρα νά σταθεί άβουλος; Γιατί νά μην άρχισέ τόν άγώνα; Γιατί και πάλι νά μη ζώσει τό γιαταγάνι, πού παραπονεμένο τώσον καιρό τόν καρτέραγε; Άκουμπισμένος στο παράθυρο τού σπιτιού του, σκεφτότανε όλα αυτά, κι' άγνάντευε τή θάλασσα πού τής έγδεραν τίς πλάτες τά 'Οθωμανικά πλοία.

Δειλινό ήτανε πού αποφάσισε νά πολεμήσει. Κάλεσε άμέσως τό φίλο του τό Φραντζή, τ' αδέρφια του, και τούς ρέστους καπεταναίους, Γρηγοριάδη, Παπατσώρη, τόν άδελφό τού Μίλλιου και τούς ξετύλιγε τούς σκοπούς του. Τόν φίλησε ό Φραντζής, τόν χειροκρότησαν όλοι. "Ολοι τώρα ήτανε γύρα του, μονιασμένοι και πειθαρχημένοι, έτοιμοι νά πεθάνουν χίλιες φορές γιά τόν άγώνα. Έγραψε τότε ό Μεθώνης μιά φλογερή προκήρυξη στούς υπόλοιπους Έλληνες, σέ κείνους πού τραγόντανε άναμεταξύ τους ακόμα. Τούς τόνισε μέσα σ' αυτή τούς κινδύνους, τούς έδειξε τά αληθινά τους καθήκοντα. Και τούς καλούσε όλους νά πολεμήσουν στο παράλια τού Νιόκαστρου.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ